

KI A SZOCIALISTA?

Feleletünk e kérdésre a következő. Mindenekelőtt jegyezzük meg, hogy a szavak az életben úgy adatnak-vétnak, mint a pénz, mint egységek, darabok, amelyeket béltartalmuk szempontjából nem sokat vizsgálunk. Elfogadjuk az ötpengős pénzdarabot, nem vizsgáljuk mennyi az ezüsttartalma. Éppúgy vagyunk a szavakkal. Azt mondom: X. pengő adót fizetek, mindenki tudja, mi az: „adó”, pedig a szó jóformán semmit sem mond, semmit a dolog lényegéről. Azt mondom: „egyetem”, mindenki megért, pedig a szó semmit sem mond, legkevésbé a dolog lényegéről. Azt mondom: „parlament”, mindenki megért, pedig ez a szó keveset fejez ki a lényegről. A szavakat készpénznek vesszük, nem vizsgáljuk azok tulajdonképpeni értelmét. „Verba valent usu” a szavaknak a használat adja meg az értéküket, mondja a latin közmondás. A minap a miniszterelnök egy estebéd alkalmával magyarázta asztaltársának, ki a szocialista. Egy estebéd persze nem éppen a

legalkalmasabb pillanat ilyen kérdés szabatos magyarázatára. De azért, mint tudós embernek a magyarázatát nem lehet ignorálni, ő azt mondja: „Ez a szó: szocialista nem jelent mást, mint a köznek, minden embernek egyformán a társadalmi és a szociális igazság jegyében való szolgálatát”. Sit venia verbo – bocsánat a kifejezésért! (Persze a „szocialistát” nem lehet megint a „szociális” szóval magyarázni). Mindenesetre a fogalom egy lényeges mozzanata ki van fejezve. Most már egy kissé tovább mehetünk.

A „szocialista” kifejezés mindenesetre Ennyit jelent: a szocializmus híve, a szocializmus tanának követője. De szocializmus sokféle van. Azért helyesen mondta a miniszterelnök, hogy „szociáldemokrata” és „szocialista” nem egyértelmű fogalom. Minden szociáldemokrata szocialista, de nem minden szocialista szociáldemokrata. A szociáldemokrácia kiinduló pontja az, hogy az általános politikai demokrácia esalfa, ha az nem a szociális és gazdasági viszonyok átalakításán épül fel. A szociáldemokrácián kívül azonban sok más

szociálistikus ideológia van. Ha pedig ezeknek az ideológiáknak lényegét keressük, abban találjuk, hogy a szocializmus a társadalom alapintézményeinek átalakulását követeli, a család, a magántulajdonjog, az örökösödési jog, a termelési eszközökre való jog teljes átalakítását, többnyire forradalom, részben pedig békés továbbfejlődés útján. Az említett alapintézmények a mai társadalomban többnyire az individualizmus jellegét viselik magukon; az individualizmus helyébe a szocialista a szocializmust követeli, a köznek primátusát a magánérdekekkel szemben. Ennek folyománycént követeli a szocializmus az állami funkciók jelentékeny kiterjesztését a termelésre, a forgalomra, a jövedelemeloszlásra, sőt részben a fogyasztás bizonyos nemeire. A szocialisták egy része nemzeti alapon áll, egy másik része nemzetközi alapon. A nemzetközi szocializmus Marx tanaiban találja kifejezését, a nemzeti szocializmus Lassalle tanaiban, akiről Bismarck egy parlamenti beszédében tréfásan megjegyezte, hogy ő egy nagy Németországról álmodik, de azt, vájjon a Hohenzollern, vagy a Lassalle dinasztiával a trónon, nem tudta Lassalle nagyértékű, szellemes társalgásából kivenni. Külön jellege van azután a francia szocializmusnak, amely lényegében Proudhonra megy vissza.

De a szocializmus fogalma és így a „szocialista” fogalma is a történeti fejlődés áramlatában él és így változik. A forradalmi szocializmus helyébe erősen látjuk terjedni a szociálpolitika, a szociálreform eszméit. Semmi sem áll útjában annak, hogy a szociálpolitikus, a szociálreformer is szocialistának neveztesse, hiszen új szociális tanokat és felfogásokat hirdet és valósít meg, a szociális átalakulást észszerűen és kellő határok között szükségesnek tartja, szóval egészséges, az igazságnak és az elért magasabb gazdasági és értelmi kultúrának megfelelő állami és társadalmi intézményeket akar létesíteni. De meg kell különböztetni attól a szocialistától, aki a közvélemény szeme előtt lebeg és aki téveszméknek hódolva a társadalmat veszélyes irányba akarja terelni.

A szocializmus rendszerének keletkezése régiebb, mint a szociálpolitika, a szociálreform. Így a „szocialista” szót lefoglaltak azoknak a megjelölésére, akik a szocializmus tanát elfogadták és a közvélemény is azokat tekinti szocialistáknak, akik fantasztikus célkitűzéseknek hódolnak. A későbbben fejlődött észszerű szociálpolitika, vagy szociálreform hívei kerülték ezért a „szocialista” elnevezést, bár értelmileg ez rájuk is alkalmazható, ha csak a kifejezést és nem a hozzáfűzött gondolatot tekintjük.

Bár a „szocialista” elnevezést alkalmazhatjuk mindenkire, akár mérsékelt, vagy túlzó irányú legyen, aki a szociális haladást szolgálja, mégis célszerűbb a öiegszokott módon szocialistának nevezni azt, aki a szociálistikus rendszerek valamelyikének híve, ellenben a ma győzelmes szociálpolitika képviselőit szociálpolitikusoknak, vagy szociálreformereknek.

Földes Béla